

Työtoiminta ja työosuusraha vammaispalveluissa

Ahall 07.12.2022 § 349
762/05.21.00/2022

Valmistelija: Kati Kantanen puh. 044 740 1951,
kati.kantanen(at)pshyvinvointialue.fi,

Hyvinvointialueen tehtävänä on vammaisten työllistämiseksi järjestettävä sosiaalihuoltolain mukaista työllistymistä tukevaa toimintaa ja työtoimintaa. Kehitysvammaisille henkilöille on järjestettävä myös kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaista työtoimintaa ja työhönvalmennusta.

Päivä- ja työtoiminta sekä työllistymistä tukeva toiminta muodostavat palveluiden kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon keinoin vammaisten ihmisten osallisuutta ja mahdollisuuksia työllistyä. Palvelukokonaisuus järjestetään joustavasti vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Työtoimintaa on mahdollista myöntää vanhan sosiaalihuoltolain mukaan (710/1982) tai kehitysvammalain (519/1977) mukaan. Kun uusi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) tuli voimaan, vanhan sosiaalihuoltolain työllistymistä tukevaa toimintaa ja työtoimintaa koskevat pykälät jäivät vielä voimaan odottamaan laajempaa lakiuudistusta, joka liittyy sosiaalihuollon keinoin toteutettavaan työllistymisen ja osallisuuden tukemiseen. Sosiaalihuoltolain mukaisella työtoiminnalla tarkoitetaan toimintakykyä ylläpitävää ja sitä edistävää toimintaa.

Vanhan sosiaalilain mukainen työtoiminta on tarkoitettu työkyvyttömille henkilöille,

- joilla vammaisuudesta johtuen ei ole edellytyksiä osallistua vanhan sosiaalihuoltolain 27 d §:ssä tarkoitettuun työhön ja
- joiden toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin.

Sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta on sosiaalipalvelua, josta ei makseta palkkaa. Sosiaalihuoltolaissa ei ole säännöstä työosuusrahasta, mutta sitä on mahdollista maksaa.

Vanhan sosiaalihuoltolain perusteella järjestettävä vammaisten henkilöiden työtoiminta on osallistujalle maksutonta kuljetusta ja aterioita lukuun ottamatta.

Työtoimintaa tulee järjestää ensisijaisesti yleislain eli tässä tapauksessa vanhan sosiaalihuoltolain perusteella. Käytännössä kehitysvammaiselle henkilölle järjestetään työtoimintaa yleensä kuitenkin kehitysvammalain perusteella, koska sosiaalihuoltolain mukaista työtoimintaa ei ole pidetty riittävänä ja sopivana palveluna

kehitysvammaiselle henkilölle. Lisäksi kehitysvammalain perusteella järjestetään välttämättömät matkat työtoimintaan maksutta, mikä tekee palvelusta osallistujalle taloudellisesti edullisemmän. Työtoiminnassa voidaan kuitenkin periä ateriamaksu.

Laissa ei ole tarkkaan määritelty työtoiminnan sisältöä. Kehitysvammalain mukaan työtoiminnan lisäksi voidaan järjestää työhönvalmennusta tai muuta virikkeitä antavaa toimintaa.

Työtoimintaa voidaan järjestää joko ryhmämuotoisena toimintana tai yksilöllisenä palveluna toiminnan tavoitteista ja sisällöstä riippuen. Työtoimintaa voidaan sisällöstä riippuen järjestää työ- ja toimintakeskuksissa tai missä tahansa toimintaan soveltuvassa paikassa. Osana työtoimintaa voidaan järjestää myös tavallisella työpaikalla toteutuvaa avotyötoimintaa. Avotyötoimintaan osallistuvan työtehtävät vastaavat usein tavallisia työtehtäviä, mutta toimintaan osallistumisesta ei makseta palkkaa, koska kyseessä on sosiaalipalvelu. Työtoimintaan osallistuvalla voidaan kuitenkin maksaa työosuusrahaa. Hyvinvointialue voi päättää työosuusrahan suuruuden. Tämä johtuu siitä, että työosuusrahan määrää ei ole lailla säännelty eikä sosiaali- ja terveysministeriökään ole vahvistanut työosuusrahan perusteita, minkä se voisi kehitysvamma-asetuksen perusteella tehdä. Verovapaan työosuusrahan yläraja on 12 euroa päivässä.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella on kunnissa ja kuntayhtymissä järjestetty kehitysvammaisten henkilöiden avotyötoimintaa vaihtelevalla laajuudella. Tällä hetkellä avotyötoimintaan on osallistunut noin 150 henkilöä vuodessa. Avotyöpaikat ovat pääsääntöisesti kunnan toimipisteissä tai yrityksissä. Avotyötoiminnasta on maksettu työosuusrahaa, jonka suuruus on vaihdellut työtehtävien ja työn tuottavuuden mukaan 1-12 €/työpäivä. Työnantaja yritykset ovat voineet maksaa avotyöntekijän työpanoksesta korvausta tai tarjota ilmaisen lounaan. Avotyötoiminnan yrityksiltä on osa kunnista laskuttanut asiakkaalle maksettavan työosuusrahan. Avotyötoiminnan lisäksi joissakin kunnissa asiakkaille on maksettu työkeskuksissa tapahtuvasta työtoiminnasta työosuusrahaa. Lisäksi muutamassa kunnassa on myös päivätoiminnan osalta maksettu työosuusrahaa, mutta tästä käytännöstä on kunnissa linjattu luovuttavan pääsääntöisesti vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tällä hetkellä suurin osa avotyötoiminnan asiakkaista on kulkenut työpaikalle kävellen tai kuljetus on järjestetty osana muuta yhteiskuljetusta, kuten päivätoiminnan kuljetusta. Lisäksi joissakin kunnissa ja kuntayhtymissä asiakkaalle on kustannettu julkisen liikenteen matkakortti.

Avotyötoiminta on pääsääntöisesti myönnetty asiakkaalle toistaiseksi voimassa olevalla viranhaltijapäätöksellä kunnissa ja kuntayhtymissä. Kunnan tai yrityksen kanssa tehdyt avotyötoiminnan sopimukset ovat sekä toistaiseksi voimassa olevia että määräaikaaisia.

Valmistelijan päätösehdotus:

Aluehallitus päättää 1.1.2023 alkaen, että:

- Työosuusraha maksetaan avotyötoiminnan ja hyvinvointialueen omissa työkeskuksissa tehtävän työtoiminnan osallistujille todellisilta läsnäolopäiviltä porrastettuna koulutuksen, tehtävän vaativuuden ja yksilöllisten taitojen mukaan siten, että työosuusraha on 1 €-12 € /toimintapäivä. Työosuusrahan suuruudesta päätetään työkeskuksessa tai avotyötoiminnasta päätettäessä.
- Avotyötoiminnan työosuusraha laskutetaan yrityksiltä nykyisten sopimusten mukaisesti. Muilta osin työosuusrahan laskuttamisesta päätetään erikseen.
- Työosuusrahaa ei makseta päivätoimintaan osallistuville.
- Hyvinvointialueella otetaan käyttöön avotyötoiminnassa yhdenmukainen sopimusmalli 1.1.2023 alkaen.

Sote-integraatiovaikutukset

Sosiaalihuoltolain ja kehitysvammahuoltolain mukaisen palvelun yhdenmukaistaminen hyvinvointialueelle.

Esittelijä

hyvinvointialuejohtaja

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää 1.1.2023 alkaen, että:

- Työosuusraha maksetaan avotyötoiminnan ja hyvinvointialueen omissa työkeskuksissa tehtävän työtoiminnan osallistujille todellisilta läsnäolopäiviltä porrastettuna koulutuksen, tehtävän vaativuuden ja yksilöllisten taitojen mukaan siten, että työosuusraha on 1 €-12 € /toimintapäivä. Työosuusrahan suuruudesta päätetään työkeskuksessa tai avotyötoiminnasta päätettäessä.
- Avotyötoiminnan työosuusraha laskutetaan yrityksiltä nykyisten sopimusten mukaisesti. Muilta osin työosuusrahan laskuttamisesta päätetään erikseen.
- Työosuusrahaa ei makseta päivätoimintaan osallistuville.
- Hyvinvointialueella otetaan käyttöön avotyötoiminnassa yhdenmukainen sopimusmalli 1.1.2023 alkaen.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.